

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Pavčina Jelenovičová

*Zmapování sociálních dopadů na novodobé válečné veterány po
návratu ze zahraniční vojenské mise*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Divoká, Ph.D.

2019

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně, a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne:

Pavλίna Jelenovičová

Poděkování

Velké díky patří Mgr. Lence Divoké, Ph.D. za odborné vedení, rady a ochotu, které mi v průběhu psaní bakalářské práce poskytla.

Děkuji také všem, kteří mi poskytli jakoukoliv radu k problematice sociální práce v Armádě České republiky. Rovněž bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří věnovali svůj čas a byli ochotni vyplnit dotazník.

Obsah

Úvod	1
Teoretická část.....	4
1. Sociální práce.....	4
1.1 Sociální fungování	4
1.2 Sociální práce v armádě.....	5
2. Novodobí váleční veteráni jako objekt sociální práce	9
3. Sociální oblast jako dimenze holistického posouzení.....	12
3.1 Zaměstnání.....	12
3.2 Vztahy	13
3.3 Bydlení a dluhová problematika	15
3.4 Volný čas	16
3.5 Sebepojetí.....	17
Praktická část.....	19
4. Metodologie - špatný formát.....	19
4.1 Výzkumný cíl.....	19
4.2 Výzkumná metoda a technika sběru dat	20
4.3 Výzkumný vzorek.....	22
5. Prezentace výsledků.....	24
5.1 Dopad zahraniční mise na vztahy novodobých veteránů s jejich rodinami a partnery...24	
5.2 Finanční potíže jako negativní dopad sociální dopad	26
5.3 Trávení volného času válečných veteránů	26
5.4 Péče o novodobé válečné veterány ze strany Armády České republiky.....	27
6. Diskuze	30
6.1 Úvahy nad limity výzkumu.....	32
Závěr.....	34
Seznam literatury.....	36
Seznam grafů a obrázků	39

Úvod

Během posledních několika let došlo ve společnosti k postupné, ale zato výrazné změně ve vnímání armády. Z instituce, s nepříliš lichotivou reputací, kterou z velké části přenesla z předchozího režimu, se postupem času stala Armáda české republiky respektovanou institucí, která do svých řad láká stále více lidí.¹ Je třeba si uvědomit, že služba v Armádě není pro každého. Jedná se o práci na jednu stranu atraktivní, ale na druhou stranu i nebezpečnou. Z tohoto důvodu také zájemci o službu podstupují náročné fyzické i psychické testování.

Mezi plnění úkolů spojených s výkonem profese vojáka z povolání bezpochyby patří účast na zahraniční vojenské misi. Na některých pracovních pozicích je tato volba dobrovolná, na jiných je ale nezbytná. Přibližně devět měsíců před odjezdem na zahraniční misi absolvují vojáci intenzivní přípravu zaměřenou nejenom na jejich zdravotní stav, fyzickou a znalostní připravenost, ale též na přípravu psychologickou. Vojáci jsou připravováni individuálně jako jednotlivci, ale také jako celek, jako jednotka. Po úspěšném splnění profesní přípravy jsou vojáci do mise vysláni. Tato příprava ale zahrnuje i soukromé záležitosti vojáků, jedná se o organizační uspořádání záležitostí jako je sepsání závěti, plné moci pro partnery, zřízení oprávnění k účtům, zajištění plateb stálých poplatků atd. Příprava probíhá i po stránce materiální, do které lze zahrnout péči o domácnost, děti, zajištění a kontrola automobilu, ale i příprava domu či bytu na dlouhodobou nepřítomnost jednoho z partnerů (Stehlík, 2017, s. 51-53).

Pokud se před odjezdem do mise vojákům dostává rozsáhlé několika měsíční přípravy, po návratu domů z mise je již úroveň péče menší. Bezprostředně po přiletu do republiky, je celá jednotka převezena do Centra biologické ochrany Těchonín, případně do spádových nemocnic, kde vojáci podstupují preventivní vyšetření, odběry tělních tekutin a zpravidla následuje krátký rozhovor s psychologem, který je určen a vojáky nezná. Pobyt v těchto zařízeních trvá zpravidla den (Dvořáková, 2016, s. 23). Toto vyplývá částečně z logiky nasazení do zahraniční mise – voják se musí především připravit na život v misi, neustálý stres, ohrožení života, odloučení, kdežto po návratu tyto strasti odpadnou. Není nicméně výjimkou, že vojáci po návratu ze zahraniční mise mívají problémy při adaptaci

¹ Ministerstvo obrany: Zpravodajství [on-line] Dostupné 20. 2. 2019 z <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3323>

na „normální“ život. Existuje předpoklad, že v rámci fungujícího systému by měli mít vojáci po návratu z mise takovou péči, aby jejich přechod do „normálního“ života proběhl pokud možno bez problémů. Výjimky, kdy nastanou problémy, by měly být v řádu jedinců. Skutečnost, že vojáků, kteří mají po návratu z mise dlouhodobé problémy se zařazením se do „normálního“ života přibývá, je důvodem k otázce efektivnosti péče o vojáky při návratu ze zahraniční mise. Mezi nejčastější problémy patří posttraumatický syndrom, rozvodovost, alkoholismus a užívání jiných návykových látek, které je často spojené s následným bezdomovectvím.²

Ve svém dřívějším výzkumu, který jsem realizovala za účelem zpracování absolventské práce (absolventská práce bude obhajována v červnu 2019) jsem zjistila, že problémy vojáků po návratu z mise se týkají několika oblastí (bydlení, vztahů, zaměstnání, psychického a fyzického zdraví apod.). Vzhledem k šíři problematiky se budu v této své práci zabývat pouze otázkou vlivu zahraniční mise na sociální dopady a opatřením, činěnými ke zmírnění těchto dopadů zahraničních misí na tyto vztahy, tedy profesionálních vojáků a jejich partnerů a rodin.

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké sociální dopady má pobyt v zahraniční vojenské misi na novodobé válečné veterány. Pro zpracování jsem si stanovila také dílčí cíle práce. Dílčím cílem č. 1 je zjistit, jaké dopady má pobyt v zahraniční misi na vztahy novodobých válečných veteránů s jejich rodinami a partnery. Dílčím cílem č. 2 je zjistit, zda novodobí váleční veteráni mají finanční potíže. Dílčím cílem č. 3 je porovnat trávení volného času před misí a po ní a dílčím cílem č. 4 je zjistit, jak je to s péčí o novodobé válečné veterány ze strany Armády České republiky.

Vzhledem k citlivosti partnerských a rodinných vazeb na odloučení a dlouhodobý stres předpokládám, že největší dopad bude mít účast vojáka v zahraniční misi právě na tyto vazby.

Z hlediska metody zkoumání jsem si zvolila kvantitativní dotazníkové šetření. V rámci předchozí absolventské práce jsem provedla kvalitativní šetření, kde jsem zjistila, že ze všech aspektů, které do života profesionálních vojáků přináší účast v zahraniční misi, jsou sociální dopady v oblasti vztahů ty nejvýraznější. Proto jsem se rozhodla tuto

² SAMHSA: Veterans and Military Families. Critical Issues Facing Veterans and Military Families [on-line]. Dostupné 1. 3. 2019 z <https://www.samhsa.gov/veterans-military-families/critical-issues>

problematiku hlouběji prozkoumat, k čemuž se hodí právě kvantitativní výzkumná metoda. Práce je členěna do tří samostatných částí. V první části se věnuji teoretickému pozadí sociálního fungování, sociální práci v Armádě České republiky, vymezení pojmu voják z povolání a novodobý válečný veterán, sociální oblasti jako dimenzi holistického posouzení, která zahrnuje zaměstnání, vztahy, bydlení a dluhovou problematiku, volný čas a sebepojetí. Druhá část se věnuje metodologii výzkumu, výběru výzkumného vzorku a dále výsledkům kvantitativního dotazníkového šetření. Závěrečná část se pak bude věnovat odpovědím na výzkumné otázky a diskuzi nad získanými výsledky. Také se pokusím navrhnout případná řešení problémů.

Teoretická část

„Jsme dva, dva na všechno, na lásku, život, na boj i bolest, na hodiny štěstí. Dva na výhry i prohry, na život a na smrt - DVA!“

Karel Čapek

1. Sociální práce v Armádě České republiky

V této kapitole se budu zabývat pojmem sociální fungování a sociální práce v Armádě České republiky, do které lze zahrnout komisi pro rodinu, duchovní službu Armády České republiky a také psychologickou službu Armády České republiky.

1.1 Sociální fungování v Armádě České republiky

Cílem sociální práce je pomáhat jednotlivcům i systémům tak, aby docházelo ke zlepšení sociálního fungování, ke změnám sociálních podmínek a aby nedocházelo k narušování v sociálním fungování jednotlivců či systému (Kuzníková, 2011, s. 42).

Navrátil a Musil označují za sociální fungování soubor několika faktorů, které na sebe vzájemně působí. Lidé jsou v neustále interakci s prostředím, které na ně klade nároky a požadavky, jimž jsou nuceni čelit. Mezi požadavky na člověka prostředím panuje obvykle rovnováha, pokud je narušena, je narušeno i sociální fungování a může dojít ke vzniku problému. Mnozí si s takovou situací, která způsobuje nerovnováhu, dokáží poradit sami, mnozí ale ne. Jednou z příčin může být nedostatek dovedností nebo nadměrné požadavky prostředí vůči člověku. Pomocí ze strany sociálního pracovníka je naučit člověka zvládat tyto vzájemné interakce, znovu obnovit kapacitu klienta, aby byl schopen čelit požadavkům prostředí (Kuzníková, 2011, s. 41 - 42).

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že sociální fungování člověka je závislé na spoustě faktorů, které na sebe vzájemně působí. Každý jedinec má jiné schopnosti zvládat tyto vzájemné interakce, některému zvládnutí problém nedělá, u některého se problémy objevit mohou. V tomto případě je sociální pracovník ten, který pomáhá člověku najít rovnováhu, mobilizovat a obnovit zdroje k zvládnutí životních těžkostí.

1.2 Sociální práce v armádě

Od roku 1995 plnila v armádě každodenní péči o lidský faktor humanitní služba, která byla složena z psychologů, sociálních pracovníků, duchovních, právníků a humanitních pracovníků. Cílem této služby mělo být pomáhat vojákům s humanizací pracovního prostředí, ale také s rodinnými potřebami a s jejich starostmi. V roce 1998 se samostatně oddělila duchovní služba, později v roce 2000 i služba psychologická, která byla postavena na vojskových psychologech, kteří byli k dispozici u jednotlivých útvarů, aby napomáhali řešit problémy vojáků a současně plnili funkci poradce velitele. Po reorganizaci armády v roce 2004 byla myšlenka humanitní služby, jako pomoci v oblasti sociální, opuštěna. V následujícím období se nepodařilo realizovat koncepci, na jejímž základě by se zařadili sociální pracovníci do systému péče o kvalitu životů profesionálních vojáků. V praxi absence sociální práce vypadá tak, že tuto funkci suplují vojenští kaplani a psychologové, ať v zahraniční misi tak v domácím prostředí. Značná část odpovědnosti přechází i na velitele, který musí často řešit složité životní situace (Laštovková, Brnula, 2017, s. 41-51).

Potřeby vojáků vyjíždějících do zahraničních misí, vedly ke vzniku Komise pro rodinu. Tato komise je složena z několika osob osobního štábu velitele a je určena pro komunikaci s rodinami. Cílem komise je především pomoci rodinám a partnerům vojáků sloužících v zahraniční misi s neobvyklými životními situacemi. Členy komise obvykle tvoří kaplan, psycholog, tiskový mluvčí a štábní praporek. Práce komise začíná měsíc až dva před odjezdem vojáka na zahraniční misi, její členové sbírají potřebné informace o vojácích a jejich rodinách. Připravují informativní setkání, na kterých jsou rodinní příslušníci informováni o specifikách mise a jsou připravováni na měsíce, které je čekají. Během mise komise organizuje setkávání rodin a partnerů vojáků. Snaží se přiblížit dění na základně, komunikuje s psychology a kaplany, kteří jsou společně s vojáky v místě nasazení. Komise se snaží neprodleně reagovat na krizové situace, které nastanou rodinám či partnerům vojáků. Před návratem vojáků domů, informuje komise rodiny a partnery o situacích, které mohou nastat, o změnách chování apod., zároveň upozorňuje na změny, které již vyžadují vyhledání odborné pomoci. Poskytují informace o možnosti individuální konzultace a poradenství. Komise funguje zhruba dva měsíce po návratu daného kontingentu. Využití práce komise není povinné, je pouze na rozhodnutí každého vojáka (Židlík, 2016, s. 25-26).

Důležitou roli v Armádě České republiky má i psychologická služba, která vznikla v roce 2000 a patří mezi méně zastoupené vojenské odbornosti. Vojenští profesionálové, odborníci, jsou k dispozici téměř kdykoliv a vyjíždějí do míst, kde je jejich pomoc žádoucí. Vojenští psychologové pomáhají nejen profesionálním vojákům, ale v rámci povodňové pomoci byli začleněni do psychosociálních intervenčních týmů, po boku odborníků z integrovaného záchranného systému a neziskových organizací zabývajících se krizovou intervencí. Tyto týmy poskytovali psychologickou pomoc, informace i praktickou pomoc. Co se týká vysílání vojenských psychologů do zahraničních misí, je tento krok nezbytný, z důvodu častého vystavování profesionálních vojáků krizovým a zátěžovým situacím. Hlavním cílem vojenských psychologů je mobilizace duševních sil, práce s účastníky misí v krizi. Stejná pomoc je nabízena i rodinným příslušníkům vojáků, kteří se na zahraniční misi chystají nebo na ní již jsou. Voják je na zahraniční misi připravován, kdežto rodina nikoliv.³

Dalo by se říci, že i vojenští kaplani, které do služby posílají křesťanské církve sdružující se v Ekumenické církvi a v České biskupské konferenci, suplují roli sociálního pracovníka. Motivem pro vojenské kaplany je věta z dokumentu katolické církve Radost a naděje. „Radosti a starosti vojáka jsou radosti a starosti vojenského kaplana“.⁴ Vojenští kaplani se do armády vrátili před 20 lety, jejich posláním je především být nablízku vojákům a vojákyním v náročném vojenském prostředí.⁵ Mezi jejich úkoly patří i rozvíjení etické roviny vojenské služby prostřednictvím etických seminářů, které se řídí kodexem etiky vojáka, který vyjadřuje tradiční vojenské hodnoty, jež by měl cítit každý voják. Mezi tyto hodnoty patří:

- **Odpovědnost a smysl pro povinnost**

„uvědomuj si své povinnosti, projevuj iniciativu a tvořivý přístup ke službě“

- **Obětavost**

„dej všechno, dej víc, než dostáváš, uvědom si, že úspěch celku stojí výš než úspěch jednotlivce“

³ Ministerstvo obrany České republiky: Informační servis [on-line]. Dostupné 11.3.2019 z http://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/_utecha-_podpora-_povzbuzeni_-57979/

⁴ Duchovní služba armády České republiky: [on-line]. Dostupné 28. 2. 2019 z <http://www.kaplani.army.cz/>

⁵ Duchovní služba armády České republiky: Aktuality [on-line]. Dostupné 28. 2. 2019 z <http://www.kaplani.army.cz/aktuality/vojensti-kaplani-se-do-armady-vratili-pred-20-lety>

- **Odvaha**

„neboj se rozhodnout a přijímat nové výzvy, měj sílu překonat složité, nebezpečné a riskantní situace“

- **Věrnost**

„bud' oddaný své zemi a její armádě a loajální ke svým nadřízeným, respektuj své spolupracovníky“

- **Čest**

„bud' přímý a zásadový, jednej vždy v souladu se svým svědomím, tvé poslání tě zavazuje⁶“

Dalším důležitým prvkem v rámci Armády České republiky v péči o válečné veterány je Odbor pro válečné veterány. Tento odbor „je organizačním útvarem sekce správy a řízení organizací ministerstva obrany, který vykonává státní správu v oblasti péče o válečné veterány a válečné hroby a spolupracuje se spolky.“⁷ Jeho hlavní činností je vedení řízení o vydání osvědčení o účasti na národním boji, osvědčení válečného veterána, osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu, potvrzení o službě ve vojenských táborech nucených prací a o potvrzení o účasti na povstání v květnu 1945. Úzce také spolupracuje na projektu Benefity pro válečné veterány, který se úspěšně rozvíjí a začíná se více zaměřovat na běžné životní situace, ve kterých může být veteránům co nejvíce nápomocen.⁸

Z koncepce péče o válečné veterány v letech 2017 – 2021 vyplývá, že v sociální oblasti budou příjemci péče zejména novodobí váleční veteráni, jak v činné službě, tak chystající se službu opustit i veteráni mimo činnou službu. Velká část péče bude věnována sociální oblasti a komunitní péči. Pozornost bude věnována spolupráci s rodinami válečných veteránů. V souvislosti s úmrtími či vážnými zraněními válečných veteránů, rozpracuje ministerstvo obrany fungující systém jako nástroj krizové intervence a péče o rodiny

⁶ Duchovní služba armády České republiky: [on-line]. Aktuality. Dostupné 28. 2. 2019 z <http://www.kaplani.army.cz/etika>

⁷ Ministerstvo obrany: Odbor pro válečné veterány. [on-line]. Struktura. Dostupné 28. 2. 2019 z <http://www.mocr.army.cz/ministr-a-ministerstvo/sprav/odbor-pro-valecne-veterany-105937/>

⁸ Ministerstvo obrany: Informační servis. Zpravodajství [on-line]. Dostupné 28. 2. 2019 z <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/projekt-benefity-pro-valecne-veterany-se-uspesne-rozviji-119177/>

raněných či padlých válečných veteránů. Vznikající komunitní centra pro válečné veterány jsou prostředím, kde se veteráni mohou setkávat v prostředí, které je jim známé a být tak stále v kontaktu s Ministerstvem obrany i po ukončení činné služby. Tato komunitní centra jsou určena k setkávání a řešení krizových životních situací válečných veteránů a jejich rodin.⁹

⁹ Ministerstvo obrany: Veteráni, [on-line]. Dostupné 21. 2. 2019
http://www.veterani.army.cz/sites/veterani.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/koncepce_pece_o_valecne_veterany_v_letech_2017_-_2021.pdf

2. Novodobí váleční veteráni jako objekt sociální práce

Úkolem této kapitoly je vysvětlit a vymezit pojem voják z povolání a novodobý válečný veterán. Ne každý je znalý této problematiky. Pro lepší pochopení sociální práce v kontextu novodobých válečných veteránů jako objektu sociální práce, je toto vymezení nezbytné.

Nejprve je důležité vysvětlit pojem voják z povolání, jelikož vymezení pojmu válečný veterán má souvislost s tímto vymezením.

„Vojákem z povolání (dále jen "voják") je občan, který vojenskou činnou službu vykonává jako svoje zaměstnání. Voják je ve služebním poměru k České republice. Občan může být povolán do služebního poměru jen na základě vlastní žádosti“ (Zákon č. 221, § 2).

Zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech, říká:

„Válečným veteránem je státní občan České republiky, který po 8. květnu 1945 jako voják v činné službě, příslušník armády, která v rozhodné době byla považována za armádu spojeneckou, nebo příslušník armády státu, jehož je Česká republika právním nástupcem, (dále jen „voják“) nebo jako příslušník bezpečnostního sboru konal službu

- a) nepřetržitě alespoň po dobu 90 kalendářních dnů v zahraniční misi v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací,
- b) v souhrnu nejméně po dobu 360 kalendářních dnů v jiných zahraničních misích, než je uvedeno pod písmenem a), které se uskutečnily na základě rozhodnutí mezinárodní organizace, již je Česká republika členem, nejkratší započítatelná doba podle tohoto ustanovení však činí nejméně 90 dnů nepřetržitého výkonu služby, nebo
- c) jednotlivě v zahraničních misích po dobu kratší než dobu podle písmene a) nebo b), kdy však celková doba služby po vzájemném sečtení činí alespoň 360 kalendářních dnů, doba výkonu služby v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací kratší než doba uvedená pod písmenem a) se v tomto případě do celkové doby služby započítává čtyřnásobně, pokud po tomto přepočtu dosáhne nejméně 90 dnů“ (Zákon č. 170, § 3).

Zákon o válečných veteránech blíže nevymezuje pojem novodobý válečný veterán, obecně se za něj ale považuje voják, který se účastnil zahraničních misí, jejichž členem byla armáda České republiky (tehdejšího Československa) po roce 1989.¹⁰

Pro potřeby rozvoje péče o válečné veterány, je v rámci Koncepce v letech 2017 – 2021 nezbytné válečné veterány rozlišit do následujících kategorií:

- d) novodobí váleční veteráni v činné službě – v případě poskytování péče těmto válečným veteránům se poskytují nároky dle zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, a to jak v oblasti zdravotní, sociální a benefitní, tak i po stránce psychologické, včetně duchovní služby, v budoucnu je třeba zohlednit fakt, že pro poskytování těchto nároků nemusí být voják válečným veteránem, stačí pouze fakt, že je vojákem z povolání
- e) novodobí váleční veteráni v činné službě před ukončením činné služby – jedná se okamžik, kdy jsou příslušníci stále v režimu zákona č. 221/1999 Sb., ale po jisté době již odcházejí do civilního života, nebo se na tento odchod připravují, bezesporu se jedná o přelomovou část života novodobých válečných veteránů, následkem nepřipravenosti na tento zlom, může docházet k nezvládnutí životních překážek, krizovým situacím, rozpadu rodin, sociálnímu vyloučení a dalším negativním jevům
- f) novodobí váleční veteráni mimo činnou službu v produktivním věku – v tomto případě je většina péče o svoji osobu v rukou novodobých válečných veteránů, kteří již nejsou příslušníky dle zákona č. 221/1999 Sb., důležité je zapojovat ale novodobé válečné veterány do spolkového života, navrácení do jejich vlastní komunity a známého prostředí
- g) novodobí váleční veteráni mimo činnou službu v důchodovém věku – jedná se o bývalé příslušníky dle zákona č. 221/1999 Sb., kteří jsou již poživateli starobního důchodu, zásadní pro tuto kategorii je poskytnutí zdravotní péče, bydlení a zabránění sociálnímu vyloučení.¹¹

¹⁰ Odbor pro válečné veterány: Váleční veteráni. Novodobý válečný veterán. [on-line]. Dostupné 28. 2. 2019 z <http://www.veterani.army.cz/novodoby-veteran>

¹¹ http://www.veterani.army.cz/sites/veterani.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/koncepce_pece_o_valecne_veterany_v letech_2017_-_2021.pdf

Z výše uvedeného je zřejmé, že každá ze zmíněných kategorií má nárok na jiný druh péče, pomoci, hlavními úkoly Koncepce péče o válečné veterány v letech 2017 – 2021 je především poskytnutí pomoci a podpory v oblasti vzdělávání, rekvalifikace, zaměstnanosti a také komunitní péči a práci s rodinami válečných veteránů. K určitému druhu pomoci patří i benefiční programy¹² pro válečné veterány, které nabízejí za pomoci státních či soukromých subjektů služby či nákupy za zvýhodněné ceny. Jedná se o oblasti sportovních aktivit, sportovních potřeb, lázní a wellnes, bydlení, zdraví, volného času, pojištění a mimo jiné i benefity od ministerstva obrany, mezi které patří příspěvek MO na rekreační pobyt s ozdravným programem ve výši 550 Kč na program a 300 Kč ubytování¹³, zajištění umístění do domova péče o válečné veterány¹⁴, příspěvek až do výše 22 tisíc Kč na lázeňskou léčebně rehabilitační péči¹⁵, příspěvek až do výše 6 tisíc Kč na rekreační pobyt v tuzemsku či v zahraničí¹⁶, poskytnutí preventivní zdravotní prohlídky ve vojenských nemocnicích.¹⁷

¹² Benefity pro válečné veterány: Benefity pro válečné veterány [on-line]. Dostupné 28. 2. 2019 z <http://www.benefity-veterani.cz/>

¹³ Benefity pro válečné veterány: Benefity pro válečné veterány [on-line]. Dostupné 11. 3. 2019 z <http://www.benefity-veterani.cz/index.php?p=benefit-39-Prispevek-MO-na-rekreacni-pobyt-s-ozdravnym-programem-ve-vysi-550-Kc-na-program-a-300-Kc-ubytovani>

¹⁴ Benefity pro válečné veterány: Benefity pro válečné veterány [on-line]. Dostupné 11. 3. 2019 z <http://www.benefity-veterani.cz/index.php?p=benefit-40-Zajisteni-umisteni-do-domova-pece-o-valecne-veterany>

¹⁵ Benefity pro válečné veterány: Benefity pro válečné veterány [on-line]. Dostupné 11. 3. 2019 z <http://www.benefity-veterani.cz/index.php?p=benefit-41-Prispevek-az-do-vyse-22-tisic-Kc-na-lazenskou-lecebne-rehabilitacni-peci>

¹⁶ Benefity pro válečné veterány: Benefity pro válečné veterány [on-line]. Dostupné 11. 3. 2019 z <http://www.benefity-veterani.cz/index.php?p=benefit-42-Prispevek-az-do-vyse-6-tisic-Kc-na-rekreacni-pobyt-v-tuzemsku-ci-v-zahranici>

¹⁷ Benefity pro válečné veterány: Benefity pro válečné veterány [on-line]. Dostupné 11. 3. 2019 z <http://www.benefity-veterani.cz/index.php?p=benefit-43-Poskytnuti-preventivni-zdravotni-prohlidky-ve-vojenskych-nemocnicich>

3. Sociální oblast jako dimenze holistického posouzení

V této kapitole budou popsány jednotlivé součásti, které tvoří sociální oblast dimenze z pohledu holistického posouzení. Nejprve se zaměřím na zaměstnání, poté na vztahy, bydlení a dluhovou problematiku, volný čas a sebepojetí. Jak již bylo zmíněno v úvodu, k této problematice není zpracována odborná literatura v českém jazyce. Z výzkumu, který jsem zpracovával v absolventské práci, vyplynulo, že nejvíce je v případě válečných veteránů, postižena oblast vztahů. Problém se ukázal u bývalých veteránů také se zaměstnáním, často byli zvyklí na řídicí funkce, ovšem v civilu je tato skutečnost jiná, jsou rádi za místo pracovníka ostrahy. Dluhová problematika se také projevila u válečných veteránů, kteří již nejsou ve služebním poměru. Válečný veterán, který stále byl ve služebním poměru, neměl žádné finanční potíže ani dluhy.

3.1 Zaměstnání

K tomu, aby si člověk mohl zajistit základní životní potřeby, je nutné, aby měl stálý příjem, z kterého si zajistí důstojné životní podmínky. Je samozřejmé, že každý má jiné potřeby, jiný standard, jiný příjem. Zaměstnání profesionálního vojáka je ve spoustě ohledů specifické, například místem výkonu služby.

Místo pro výkon služby vojáka z povolání je stanoveno dle potřeb ozbrojených sil, jak na území České republiky, tak v zahraničí. Tato skutečnost je specifická v armádě, na základě personálního rozkazu, může být voják převelen na druhý konec republiky, ale i na místo válečného konfliktu kdekoliv ve světě. Místo válečného konfliktu není známo předem, proto se bere v potaz skutečnost vyslat vojáka kamkoliv ve světě. Výkon služby je plnění služebních povinností dle služebního zařazení a dle rozkazů velitele (Bečvář, 2007, s. 16-17).

Místo pro výkon služby vojáka má mnohdy negativní dopady, a to jak pro rodiny, v případě, že rodina žije například na Moravě a voják či vojákyně slouží v Praze, dojde k odloučení a k takzvanému víkendovému manželství. Partneri se naučí žít „jeden bez druhého“, častěji tak dochází k neshodám v případě, že spolu najednou tráví více času třeba v rámci dovolené. Dalším negativním dopadem může být fakt, že voják se skrz místo výkonu služby rozhodne ukončit služební poměr a nastává problém se začleněním na běžný pracovní trh. Voják, který umí řemeslo nebo má odborné vzdělání v civilním sektoru

najde uplatnění snadněji, ale voják, který má vojenské vzdělání, ať už středoškolské či vysokoškolské, najde uplatnění na trhu práce hůře. Problém s umístěním na trhu práce má až 40 % vojáků¹⁸, kteří se sami rozhodli, nebo jim byl ukončen služební poměr.

Velmi častým jevem, je skutečnost, že partneři profesionálních vojáků pracují jako občanští zaměstnanci v resortu ministerstva obrany. Tato skutečnost souvisí se snahou být svému partnerovi nablízku a také s dobrou pověstí armády jako zaměstnavatele, který nabízí spolehlivou platební morálku a jisté zaměstnanecké výhody, mezi které patří například čerpání příspěvků z fondu kulturních a sociálních potřeb nebo využívání vojenských školících a výcvikových zařízení za účelem rodinných rekreací za zvýhodněnou cenu (Bečvář, 2007, s. 71-72).

3.2 Vztahy

Člověk má rozsáhlou síť sociálních vztahů, např. partnerské, přátelské, pracovní, sousedské. Jednotlivé vztahy mají pro člověka jistou míru důležitosti, váhy, síly. Pro člověka a jeho psychickou pohodu mají největší význam vztahy těsné. Existuje mnoho podob výkladu tohoto pojmu, např. intimní vztah, manželský vztah, ale také romantický vztah či přátelství. Za jednu z důležitých veličin těsnosti vztahu lze považovat četnost společně trávených aktivit. Aby byl vztah kvalitní, partneři do něj musí investovat mnoho prostředků s nadějí zvýšení jeho hodnoty. V manželském svazku může častěji dojít k vyprchání pocitu uspokojení, manželé spolu často zůstávají právě kvůli investicím do něj vloženým (Slaměník, 2011: 110-114).

Vztah mezi lidmi nikdy není čistý, jak je tomu na jeho počátku. Vstupují do něj faktory, které jej ovlivňují. Může to být jak osobnostní vliv, tak okolnostní vliv, oba kladou požadavky na vztah. Neméně důležitý je vztah přátelský, který také přispívá ke spokojenosti člověka. Důležitost přátelství byla prokázána i pro muže v boji (Křivohlavý, 2013: 40-42).

Dlouholetá praxe a zkušenosti ukázaly, že je nutné provádět systemické manželské a rodinné terapie, a to jak před, během tak i po účasti na zahraniční vojenské misi. Jedná se

¹⁸ Ministerstvo obrany: Zpravodajství (on-line) Dostupné 20. 2. 2019 z <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3323>

o prevenci předcházení problémům či dokonce rozpadu rodiny. Mezi rizikové skupiny dle zkušenosti Daniela Štrobla (2002), nejčastěji patří:

- a) Mladé rodiny, které jsou zranitelnější v době emočního zmatku
- b) Věk toho, kdo zůstal, je mezi 25 a 30 lety
- c) Děti jsou mladší než 5 let
- d) Manželství trvá méně než 5 let
- e) Voják odjíždí na své druhé či třetí nasazení

Bylo dokonce prokázáno, že včasná informace o nasazení do zahraniční mise, může učinit stres lépe zvládnutelným, jedná se o dobu přibližně 8 měsíců, před nasazením. Partneri mají více času na přijetí skutečnosti, nemusejí se po celou dobu soustředit na „poslední okamžik“ před odjezdem, kdy mnohdy neví, co říct, nenalézají pravá slova k rozloučení.¹⁹

Přibližně 6 týdnů před návratem ze zahraniční mise, nastává fáze očekávání, blíží se tolik toužené shledání s rodinou, s blízkými. V této době, se může také objevit i zoufalství z toho, co bude, až voják přijede domů, strach může záviset i na tom, zda partneri či rodina očekávají problémy. Konec nasazení je tu a dostavuje se pocit vzrušení „opět budeme spolu.“²⁰

Sociální prostředí, ve kterém člověk žije, je nejdůležitější pro utváření jeho osobnosti, člověk má potřebu sociálního kontaktu, který je důležitým prostředkem k vzájemnému sdílení zkušeností, prožitků nebo konání společné činnosti (Vágnerová, 2005: 273). Nejzákladnějším sociálním prostředím, ve kterém člověk žije, je rodina.

Rodina je tedy prostředí, kde dochází k prvotnímu utváření osobnosti, k jeho socializaci, která trvá celý život a je ovlivněna vzájemným působením člověka a prostředím, v němž žije. Je všeobecně známo, že pokud je člověk spokojený ve vztahu, ať už je to vztah přátelský, partnerský či v rodině, lépe zvládá nepříjemné, mnohdy neočekávané až krizové situace, které život přináší do cesty každému z nás.

¹⁹ ŠTROBL DANIEL, psycholog-psychoterapeut, Kutná Hora. Publikace. Štrobl Daniel, Publikace.[online]. “ Daniel Štrobl [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z http://strobl.kvalitne.cz/clanky/rodiny_vojaku.pdf

²⁰ ŠTROBL DANIEL, psycholog-psychoterapeut, Kutná Hora. Publikace. Štrobl Daniel, Publikace.[online]. “ Daniel Štrobl [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z <http://strobl.kvalitne.cz/publikace.htm>

3.3 Bydlení a dluhová problematika

Potřeba bydlení patří k nejzákladnějším lidským potřebám, dalo by se říci, že je znakem životního stylu lidí. Bydlení vytváří prostředí pro rodinný život, má vliv na kvalitu rodinného života i jednotlivce, partnerských vztahů, je také odrazem úspěšnosti na trhu práce (Krebs, 2015: 406).

Bydlení plní mnoho funkcí, jako například ochranu před nepříznivými vlivy počasí, ochranu před nežádoucím kontaktem s ostatními lidmi, prostor pro výchovu dětí, prostor pro přípravu a skladování potravy, prostor pro odpočinek (Erbanová, 2010, s. 8).

Každý člověk vnímá potřebu bydlení jinak, někdo potřebuje nadstandardní bydlení, jinému stáčí jeden pokoj. Podstata ale je, že každý potřebuje „minimální“ střechu nad hlavou. Bydlení patří mezi statky ekonomické. Je obchodovatelné na trhu, jeho cena se odvíjí od nabídky a poptávky. Spousta lidí na vlastní bydlení nedosáhne finančně, mnozí bydlí v nájmu, na ubytovnách či u přátel. Někteří dokonce žijí na ulici a občas vyhledají k přenocování noclehárnu.

Bydlení tedy patří i k základním rysům vojáka z povolání, je ovlivněno mnoha faktory, například atraktivností posádky, v níž slouží, vlastnictvím apod. Pro vojáka je často složité rozhodnout se, jaké bydlení pro sebe či rodinu pořídit v důsledku častého stěhování a dojíždění za prací. V minulosti byly vojákům z povolání přidělovány služební byty v posádce, kde sloužili, v současnosti je tato situace řešena příspěvkem na bydlení, který by měl pokrýt část nákladů, které vojáci musejí vynaložit na úhradu ubytování na ubytovnách, které spravuje Armádní servisní příspěvková organizace (Bečvář, 2007, s. 67-71).

Odloučení ženatých vojáků či vdaných vojáků se může negativně projevit při plnění funkcí rodin a v manželském soužití. Vyloučeny nejsou ani dlouhotrvající rozpory mezi manžely či partnery, které mohou vést k rozpadu rodiny či vztahu. Podobně jako odloučení od rodin, může na kvalitu vztahů působit i časté stěhování.

„Dobré dluhy nám „pomáhají“ bohatnout, špatné dluhy nám „pomáhají“ chudnout“ (Srový, Tyl, 2011, s. 184).

Mezi špatné dluhy lze typicky zařadit takové, které nám poskytují možnost koupit si drahé auto a hned s ním odjet domů, koupit si dovolenou ve vysněné destinaci a hned odletět, koupit si elektroniku a podobné věci, které nejsou důležité pro běžný život. Člověk díky těmto dluhům uspokojí svoji potřebu mít určité věci hned, na které nemá peníze. Bohužel požitek z těchto věcí člověka přejde v momentě, kdy má každý měsíc uhradit věřiteli splátku. Tyto špatné dluhy nám tedy pomohou vyřešit momentální situaci, ale není to dobré pro situaci dlouhodobou. Opakem těchto špatných dluhů jsou takzvané dluhy dobré. Jsou to dluhy, které nám v jistém slova smyslu pomáhají bohatnout, jedná se zejména o hypoteční úvěr s výhodnou úrokovou sazbou, jinými slovy věřitel nám poskytne levně svoje peníze a my tak můžeme své volné prostředky výhodně investovat. Hypotéka je také způsob, jak si člověk může pomoci od předraženého nájmu, který je nucen v případě pronájmu bytu či domu hradit v pravidelných měsíčních splátkách (Srov. Syrový, Tyl, 2011, s. 184).

K dluhové problematice jsem schopna uvést pouze podněty z kvalitativního výzkumu, u veterána, který je stále ve služebním poměru, finanční problémy nebyly. U veteránů, kteří již nebyli ve služebním poměru, se finanční problémy vyskytovaly, a to jak ve spojitosti s rozvodem a následným přenecháním bytu manželce, tak s problémem závislosti na hracích automatech. Tato skutečnost nevylučuje možnost, že i válečný veterán, který je stále ve služebním poměru, nemůže mít finanční potíže. Bohužel k této problematice není zpracován žádný dostupný výzkum.²¹

3.4 Volný čas

„Jednou z nejvýznamnějších oblastí zkoumání životního způsobu je tradičně volný čas, resp. trávení volného času, a to jak z hlediska kvantitativního (objem volného času), tak kvalitativního (struktura volného času – konkrétní volnočasové aktivity a praktiky a jejich zastoupení v celku volného času)“ (Dufková, Urban, Dubský, 2008, s. 141).

Volný čas lze vymezit jako „prostor“, kdy se člověk může věnovat sám sobě, tomu, co ho baví, co mu dělá radost a u čeho si dokáže svým způsobem odpočinout. Ať už jde o čas strávený s přáteli, sportem či četbou knih. Lze tedy říci, jakýkoliv čas, který je spojený s aktivitou, při níž si člověk odpočine.

²¹ Údaje z kvalitativního výzkumu, který byl realizován za účelem zpracování absolventské práce.

Pro vojáka z povolání znamená volný čas zejména dobu, po kterou se může svobodně rozhodnout, jak ji využije k naplňování svých zájmů, uspokojení kulturních či jiných potřeb. Tato doba není vůlí velitele, ale vůlí samotného vojáka, hodnota, na kterou má nárok. Je to doba určena k regeneraci fyzických i psychických sil, umožňuje rozvoj vojáků v souladu s osobními zájmy, přispívá k harmonii rodinných či partnerských vztahů, ale i pracovních (Bečvář, 2007, s. 73).

Za jednu z výhod povolání vojáka z povolání lze považovat více pracovních dnů dovolené a 10 dnů připadajících na víkend, náhradní volna, po návratu z mise mají vojáci 5 dnů služebního volna na vyřízení osobních záležitostí a také nárok na 14 denní rehabilitaci ve vojenských a lázeňských rekreačních zařízeních. Vojáci obvykle po návratu ze zahraniční mise čerpají více volna, které se jim nahromadilo a často tento část tráví s rodinami. Během této doby se postupně adaptují zpět do běžného života, který žili před zahraniční misí. Často se stává, že díky dlouhému odloučení a zážitkům z mise, změní své životní hodnoty a priority (Zacpalová, 2012, s. 48-50).

Dalo by se s nadsázkou říci, že většina vojáků a vojáků se ve volném čase věnují zejména sportu, důvodem je i fakt, že pro výkon této profese je nezbytná dobrá fyzická kondice, která se v rámci tělesné přípravy každoročně prověřuje a hodnotí dle věkových kategorií. Jsou jasně dána kritéria, která musejí vojáci a vojákyně splňovat.

3.5 Sebepojetí

Sebepojetím lze nazvat poznatky a přesvědčení o sobě samém, snahu pochopit obsah vědomí ke svému já (Výrost, Slaměník, 2008, s. 96).

Dle Vymětala „se sebepojetím souvisí jméno, pohlaví, sociální role, vlastnosti osobnosti a chování (sebehodnocení, hodnoty, svědomí, sebeúcta), a také tělesné schéma a vnější zjev. Dynamika vývoje sebepojetí spočívá v tom, že se na základě zkušeností se sebou a světem postupně diferencuje, a lidský jedinec získává způsobilost se vyrovnávat v co největším rozsahu s novými zkušenostmi“ (Vymětal, 2004, s. 212).

„J.O.: „ Asi tak nejzákladnější věc, ať si těch lidí (vojáků) váží. Protože každé řemeslo má svoje opodstatnění. Vážím si pilotů, chirurgů, říkám každý, ať dělá to, na co má, a vážím si lidí, co svoji práci dělají dobře. Být ale vojákem, to je poslání a řemeslo,

který je tak sobecký, že někdo si říká: Hraješ si na vojáka a plníš si svoje dětské sny, ale tak to není. Ty kopeš za všechny, to je obrovský rozdíl. To, že se ti to může vymstít i tak, že se nevrátíš, to asi lidi nechápou a nedocení. Není nic hezčího, když víš, že tě lidi podporují, když se vrátíš zpátky a jsou na tebe hrdí“ (Stehlík, 2017, s. 117).

Ve válce musejí být vojáci neustále ostražití, i při běžných rutinních činnostech, při procházení míst, která znají, dokonce i základna je jen relativně bezpečné místo. Postrádají podporu svých blízkých, přátel. Doma zůstávají rodiny vojáků, které se o ně strachují, navíc na nich leží tíha každodenních starostí, včetně péče o děti. Stane se, že někomu, kdo je na misi, zemře někdo z rodiny, těžce onemocní, osobní vztahy se dostávají do krize. Někteří vojáci na dálku podporují své partnerky, které mnohdy na svět přivedou dítě a vojáci se tak vracejí domů jako otcové, kteří přišli o první okamžiky jeho života.

Kaplanka Gabriela Horáková si uvědomila díky misi v Afghánistánu, „že láska, víra, naděje, solidarita, radost, to všechno jsou věci, které jsou zásadní pro náš život, ale nelze je získat jinak než je s vděčností přijmout jako dar. Dar, který jako kříž na naší kapli propojuje těla a ducha, nás a Pána Boha, časnost a věčnost...“ (Optio CZ, 2017, s. Neuvedeno).

V následující praktické části popíši metodologii výzkumu, uvedu výsledky kvantitativního výzkumu, který jsem zaměřila na sociální oblast novodobých válečných veteránů, zajímaly mne případné dopady na ni. Výzkumu se zúčastnili novodobí váleční veteráni, to znamená, profesionální vojáci, kteří se zúčastnili minimálně jedné zahraniční mise. Jednalo se tedy o účelový výběr vzorku.

Praktická část

V praktické části popíši výzkumný cíl, hlavní výzkumnou otázku a dílčí cíle. Dále se budu věnovat metodologii výzkumu, popisu výzkumného vzorku, prezentaci výsledků výzkumu a následné diskuzi a závěru.

4. Metodologie

Pro naplnění cíle výzkumu, je nezbytné zvolit správnou metodu. V následující kapitole popíši cíle, hypotézy, výzkumnou metodu, techniku sběru dat a výzkumný vzorek a jeho výběr.

4.1 Výzkumný cíl

Cílem kvantitativního výzkumu je zjistit, jaké sociální dopady má pobyt v zahraniční vojenské misi na novodobé válečné veterány.

Pro tuto práci jsem si zvolila hlavní výzkumnou otázku:

„Jaké sociální dopady má účast v zahraniční vojenské misi na novodobé válečné veterány?“

K dané výzkumné otázce jsem si stanovila následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Zahraniční mise mají pro novodobé válečné veterány negativní dopad na vztahy s rodinou a partnery.

Tuto hypotézu budu měřit následujícími otázkami: Změnil se Váš rodinný či partnerský život díky účasti na zahraniční misi? Změnil se Váš rodinný stav? A jak dlouho trvalo odloučení od rodiny v důsledku Vaší nejdelší zahraniční mise?

Hypotéza č. 2: Váleční veteráni, kteří jsou stále ve služebním poměru u Armády České republiky, netrpí²² z hlediska negativních sociálních dopadů zahraničních misí finančními potížemi.

²² Tato skutečnost vyplynula z kvalitativního výzkumu k absolventské práci

Tuto hypotézu jsem si zvolila, protože je obecně známo, že jedním z hlavních motivů pro účast vojáka v zahraniční misi je finanční kompenzace. Pro její měření jsem stanovila otázku: Máte finanční potíže?

Hypotéza č. 3: Není zásadní rozdíl v trávení volného času válečnými veterány před odjezdem na zahraniční misi a po jejich návratu.

Zde vycházím z předpokladu, že pro účast v zahraniční misi je potřeba určité „dobrodružné“ povahy vojáka, který tomuto přizpůsobí i způsob trávení volného času.²³

Pro měření této hypotézy jsem stanovila otázku: Jaký je způsob trávení volného času před misí a po misí?

Hypotéza č. 4: Profesionální vojáci vnímají efektivitu péče ze strany Armády České republiky, která by jim měla pomoci při zmírnění sociálních dopadů jako nedostatečnou.

Tuto hypotézu jsem si zvolila z důvodu, že kdyby profesionální vojáci po návratu z mise dostali podle jejich mínění veškerou potřebnou péči, nemohlo by docházet z dlouhodobého hlediska k výrazným problémům v sociální oblasti vzhledem k účasti na zahraniční misi.²⁴

K měření hypotézy č. 4 jsem stanovila otázky: V případě, že se u Vás po Vašem návratu objevily negativní potíže jako následek Vašeho působení v zahraniční misi, na koho jste se obrátil/a? A otázku: Mění se během Vaší účasti na misi péče o Vaši rodinu v sociální oblasti ze strany Armády České republiky?

4.2 Výzkumná metoda a technika sběru dat

Pro následující výzkum, jsem se rozhodla pro metodu kvantitativního šetření. „Kvantitativní znamená, že šetření je navrženo tak, aby přineslo numerická data měřením proměnných“ (Punch, 2008, s. 13). Dle Walkera se pozná kvantitativní výzkum tak, že od

²³ Při stanovení hypotéz jsem zohlednila skutečnosti, které vyplynuly při kvalitativním výzkumu, který jsem realizovala pro zpracování absolventské práce formou polostrukturovaných rozhovorů, tato práce bude obhajována v červnu 2019.

²⁴ Tuto skutečnost připustilo nejen několik novodobých veteránů, s kterými vedu rozhovory průběžně i mimo výzkumy, ale i respondenti z kvalitativního výzkumu k absolventské práci.

studovaných získáváme čísla, která vyjadřují například výšku, míru inteligence apod. (Walker, 2013, s. 40).

Techniku sběru dat jsem zvolila pomocí dotazníkového šetření, existují i jiné metody, ale vyplňování dotazníků respondentem patří mezi nejběžnější metodu (Punch, 2008, s. 14). Mezi hlavní výhody kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření patří možnost oslovit velký počet respondentů za nízké náklady, v krátkém časovém úseku. Anonymita, která je při vyplňování zaručena, může být pro respondenta lákavější, než při kvalitativním výzkumu, kde tomu tak zcela není. Nevýhodou dotazníkového šetření je nízká návratnost, mnohdy je tak nízká, že není možné vzorek prezentovat, dotazníkové šetření klade vyšší nároky na ochotu respondentů, mnohdy otázky přeskočí či nevyplní vůbec (Disman, 2002, s. 141).

Pro zpracování bakalářské práce prostřednictvím kvantitativního výzkumu, který jsem vytvořila. Jelikož v českém jazyce není o tomto tématu všeobecné příliš známo a v současné době není v českém jazyce literatura, která by se touto tematikou z pohledu sociální práce zabývala, při jeho tvorbě jsem vycházela ze své absolventské práce, jejímž cílem bylo prostřednictvím kvalitativního výzkumu zjistit, jaké sociální dopady má pobyt v zahraniční vojenské misi na novodobé válečné veterány po návratu z pohledu samotných veteránů. Otázky vycházely tedy z rozhovorů s novodobými válečnými veterány, které se týkaly sociální oblasti (zaměstnání, bydlení a dluhová problematika, vztahy, volný čas, sebepojetí).

Před zahájením výzkumu je dobré provést takzvaný předvýzkum, jeho cílem je zjistit, zda jsou otázky v dotazníku srozumitelné. Zkouší se v něm nástroje, které chceme ve výzkumu používat, je prováděn na malém množství výzkumného vzorku. Důležité tedy je ověřit si srozumitelnost otázek nejen pro výzkumníka, ale především pro účastníky výzkumu (Disman, 2002, s. 122). Předvýzkum jsem realizovala prostřednictvím přátel, kteří jsou novodobí váleční veteráni, a vplynula z něj konečná podoba dotazníků, který byl rozdán příslušníkům Hlavního velitelství vojenské policie Praha. Dotazník je složen celkem z 28 otázek, z toho 2 otázky byly zcela otevřené, 10 otázek bylo polouzavřených a 16 otázek bylo uzavřených.

4.3 Výzkumný vzorek

„Vzorek je skupina jednotek, které skutečně pozorujeme“ (Disman, 2002, s.93).

Dle Punche: „Logika šetření založených na dotaznících vyplňovaných respondenty spočívá v tom, že se shromažďují informace od určité skupiny lidí – nebo vzorku lidí -, aby bylo možné zodpovědět výzkumné otázky. „Vzorek jako takový je technickým označením. Místo něho užíváme také výraz „výběr“. Tato slova znamenají menší podmnožinu vybranou z nějaké větší skupiny“ (Punch, 2008, s. 52).

K realizaci tohoto výzkumu jsem si účelovým výběrem zvolila výzkumný vzorek novodobé válečné veterány, tedy vojáky, kteří se účastnili alespoň jedné zahraniční mise, jejichž členem byla armáda České republiky (tehdejšího Československa) po roce 1989.

Při zpracovávání tohoto výzkumu jsem oslovila mnoho veřejně známých osobností z vojenského prostředí, některé autory knih, odbor válečných veteránů v Praze, sociální pracovníky zabývající se touto problematikou a mnoho přátel z vojenského prostředí. Snažila jsem se získat informace, které by mi ujasnili směr, jakým tuto práci zpracovat. Ne všichni byli ochotni mi pomoci, mnozí nereagovali na emaily ani telefonáty. Oslovila jsem i jednoho válečného veterána, který je také veřejně známí, prodělal v misi zranění s trvalými zdravotními následky, bohužel v době, kdy jsem jej oslovila, byl vytížen rehabilitacemi a nebyl tak schopen mi pomoci. Předpokládala jsem, že díky mé pracovní praxi, nebude problém oslovit a sehnat respondenty pro tento výzkum, ukázalo se, že co se na počátku zdálo jako snadné, bylo nakonec nejtěžší částí tohoto výzkumu, sehnat respondenty, kteří jsou ochotni věnovat čas vyplnění dotazníku.

Sběr dat probíhal v prosinci 2018 a v lednu 2019 několika způsoby. Myslela jsem si, že jako zaměstnanec Ministerstva obrany, nebude problém oslovit vojáky, kteří mají status novodobý válečný veterán na základě osvědčení pro válečné veterány a že mi ochotně vyplní dotazníky. To se ovšem nestalo. Pokoušela jsem se prostřednictvím svých známých, které mezi vojáky mám, o vyplnění a rozšíření dotazníků mezi ostatní. Tato forma se s úspěchem nesesetkala. Poté jsem oslovila přes email 23 vojenských kaplanů z různých útvarů Armády České republiky, každého z nich jsem požádala alespoň o vyplnění 10 dotazníků a jejich následné zaslání, i tato forma zůstala zcela bez odezvy, žádný z oslovených kaplanů mi ani neodepsal. Jednomu z oslovených jsem zavolala, abych

si ověřila, zda vůbec email přišel, potvrdil mi, že ano, že se na něj o víkendu podívá a ozve se, neozval. Počátkem ledna se situace zlepšila, měla jsem možnost rozdat dotazníky v papírové podobě na setkání příslušníků Hlavního velitelství vojenské policie Praha v rámci každoročního školení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Bylo zde rozdáno 63 dotazníků, z těchto 63 dotazníků se jich vrátilo 56, návratnost tedy byla 89 %.

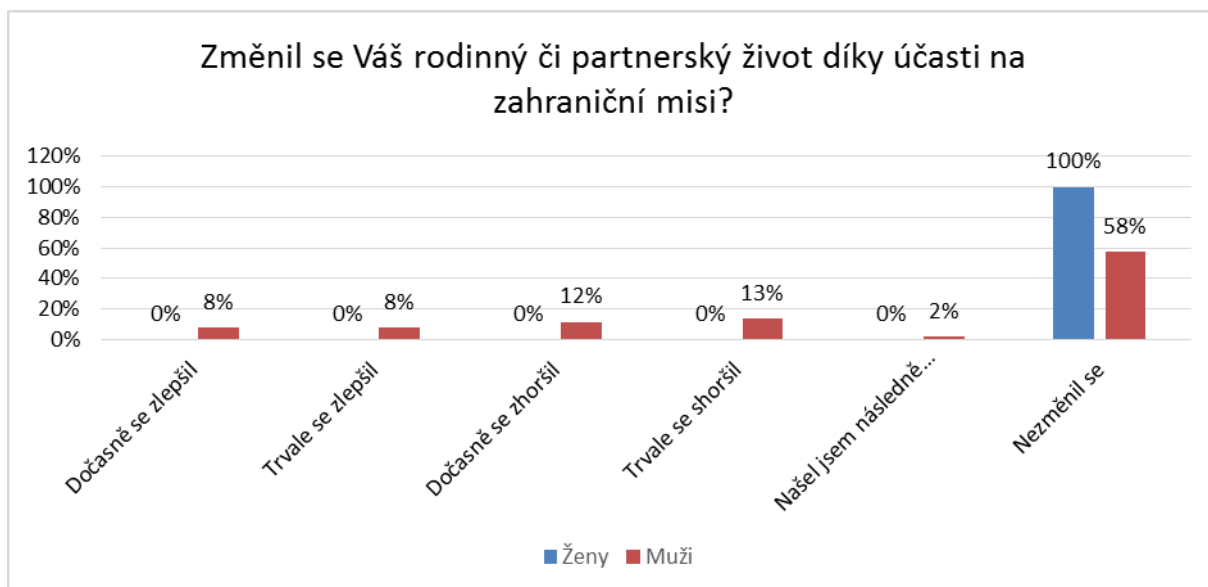
Nebylo možné blíže specifikovat dobu, která uplynula od návratu válečných veteránů z mise, nikdo mi tyto údaje neposkytnul. Tato skutečnost může mít vliv na výsledek výzkumu, určitě by veteráni na mnohé otázky odpovídali bezprostředně po návratu jinak, než pokud od návratu z mise uplynula již delší doba. Jak jsem uvedla, dotazníky jsem měla možnost rozdat na setkání příslušníků Hlavního velitelství vojenské policie Praha, k žádným jiným válečným veteránům jsem se v případě tohoto výzkumu neměla příležitost dostat. Dotazníky byly rozdány v papírové podobě, tento sběr dat měl jako jediný úspěch, při příchodu byli příslušníci osloveni a požádáni o jeho vyplnění, při odchodu dotazníky odevzdávali. Dotazník nebylo ochotno vyplnit pouze 7 oslovených účastníků.

5. Prezentace výsledků

Jak jsem již uvedla, kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření se zúčastnilo 56 respondentů, z celkového počtu respondentů, jsou pouze 4 ženy a 52 mužů. Společným znakem všech respondentů byla minimálně 1 účast v zahraniční vojenské misi, bez naplnění této podmínky by nebylo možné dotazník vyplnit.

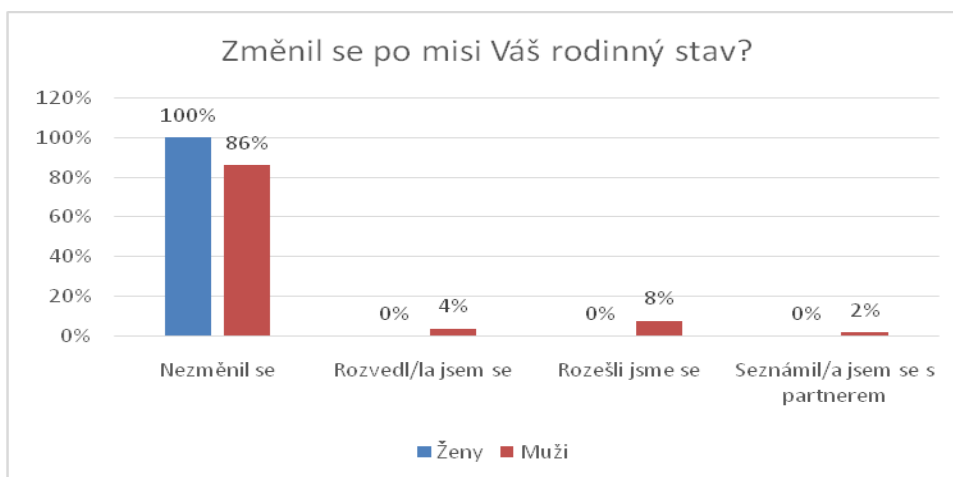
5.1 Dopad zahraniční mise na vztahy novodobých veteránů s jejich rodinami a partnery

Hypotézou č. 1 bylo určit, zda má pobyt v zahraniční vojenské misi vliv na vztahy s rodinou a partnery. Na otázku, zda se změnil rodinný či partnerský život díky účasti na zahraniční misi odpovědělo všech 56 respondentů. Procentuální změny lze sledovat na grafu 1. Z grafu lze pozorovat, že změny nastaly především u mužů, u kterých se partnerský život z 13 % trvale zhoršil, z 12 % se zhoršil dočasně. **U 58 % se nezměnil a trvale se zlepšil u 8 %.** 100 % žen uvedlo, že se rodinný či partnerský život díky účasti na zahraniční misi nezměnil. Zde je potřeba brát v úvahu, že se jedná o malý výzkumný vzorek. Celkem tedy na tuto otázku odpovědělo 100 % respondentů. Procenta jsou vypočtena z celkového počtu cílové skupiny novodobí váleční veteráni.

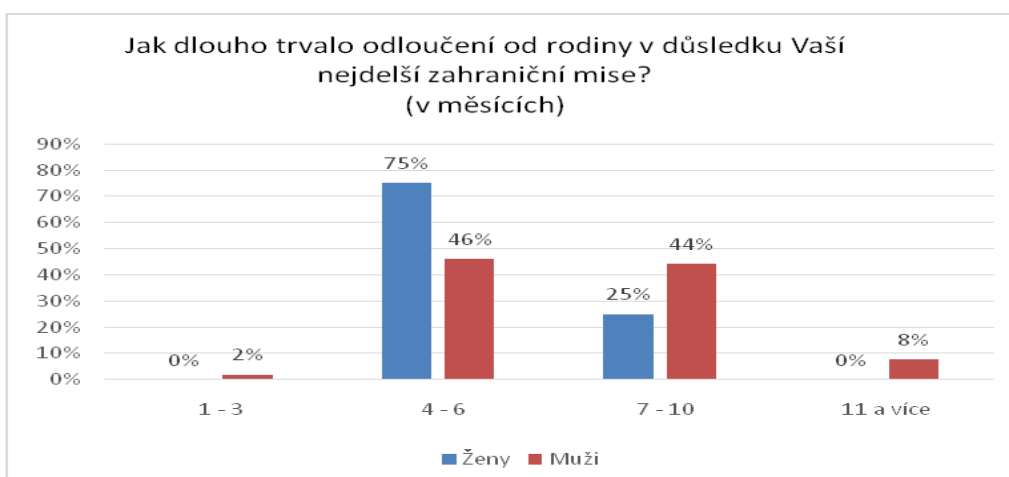
Graf 1 Změnil se Váš rodinný či partnerský život díky účasti na zahraniční misi?

Na grafu 2 lze sledovat, zda se po zahraniční misi změnil rodinný stav. Na tuto otázku také odpovědělo 100 % respondentů, ženy v zastoupení 100 % uvedly, že se jejich rodinný stav nezměnil, u mužů se ukázala rozvodovost (4 %) a rozpady (8 %) vztahů. Nebudeme-li u mužů rozlišovat, zda se po misi s partnerem rozvedli či rozešli, dojdeme k závěru, že každý 6 partnerský vztah se návratu trvale rozpadne. **V 86 % procentech se ale partnerský vztah nezměnil a dokonce 2 % mužů si partnera našlo po návratu ze zahraniční mise.**

Graf 2: Změnil se po misi Váš rodinný stav?

Určitým ukazatelem rozpadů vztahů v případě mužů může být i fakt, že téměř u poloviny z nich, trval pobyt v zahraniční misi déle, než u většiny žen. Tato skutečnost je zobrazena v grafu č. 3. V případě mužů 46 % oslovených bylo v misi nejdéle 4 – 6 měsíců, 44 % bylo v zahraniční misi 7 – 10 měsíců a dokonce 8 % více než 11 měsíců. Ženy byly ze 75 % v zahraniční misi 4 – 6 měsíců a z 25 % což je případ jedné ženy 7 – 10 měsíců.

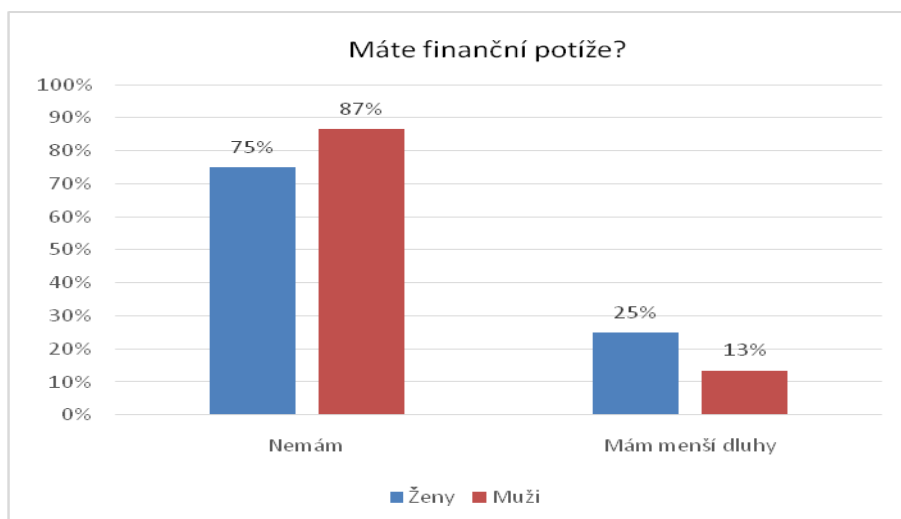

Graf 3: Jak dlouho trvalo odloučení od rodiny v důsledku Vaší nejdelší zahraniční mise?

5.2 Finanční potíže jako negativní dopad sociální dopad

Hypotéza č. 2 byla stanovena: Váleční veteráni, kteří jsou stále ve služebním poměru²⁵ u Armády České republiky, netrpí z hlediska negativních sociálních dopadů zahraničních misí finančními potížemi.

Tato hypotéza se potvrdila, váleční veteráni, kteří stále slouží, nemají finanční potíže. Z celkového počtu 56 respondentů, přiznalo pouze menší dluhy 25 % žen a 13 % mužů. Tato hypotéza je vyobrazena v grafu č. 4. Nebudeme-li rozlišovat respondenty dle pohlaví, mají menší dluhy 2 % ze všech respondentů. Všichni respondenti se shodli na tom, že se jedná o hypoteční úvěry. Žádný z respondentů neuvedl možnost, že by měl velké finanční potíže.

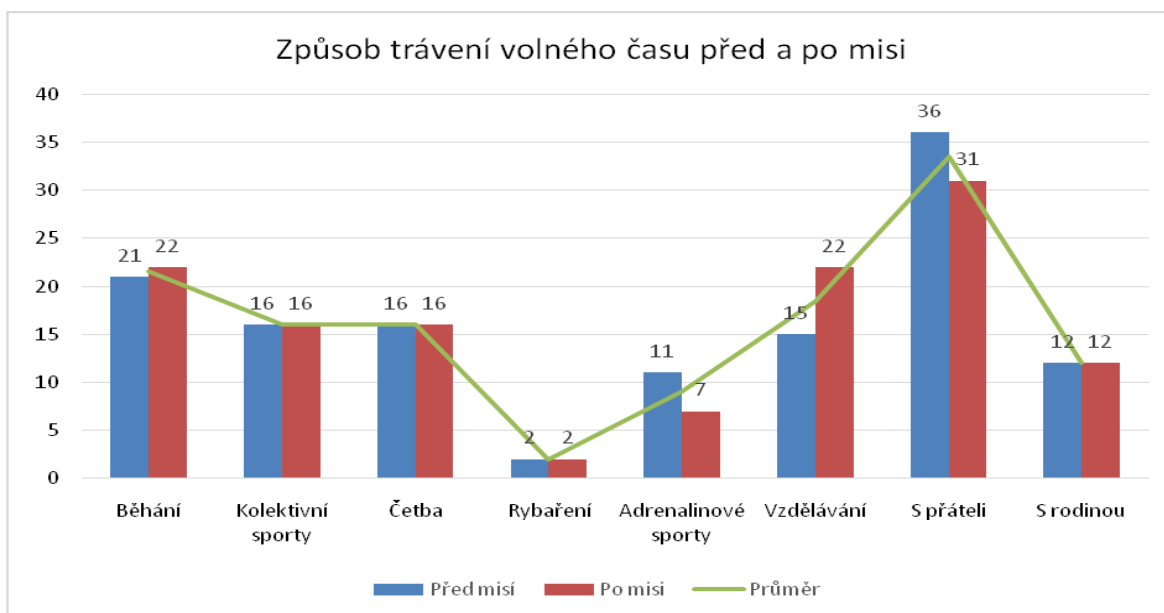
Graf 4: Máte finanční potíže?

5.3 Trávení volného času válečných veteránů

U otázek vztahujících se k této hypotéze, měli respondenti možnost volit neomezený počet možností. U této otázky, jsem nerozlišovala pohlaví, důležitým ukazatelem bylo trávení volného času před a po zahraniční misi. Z celkového počtu 56 respondentů označilo nejvíce možnost trávení volného času s přáteli, a to jak před misí, tak

²⁵ Ve služebním poměru je voják České republiky, který vykonává vojenskou činnou službu jako své zaměstnání (Zákon č. 221, § 2)

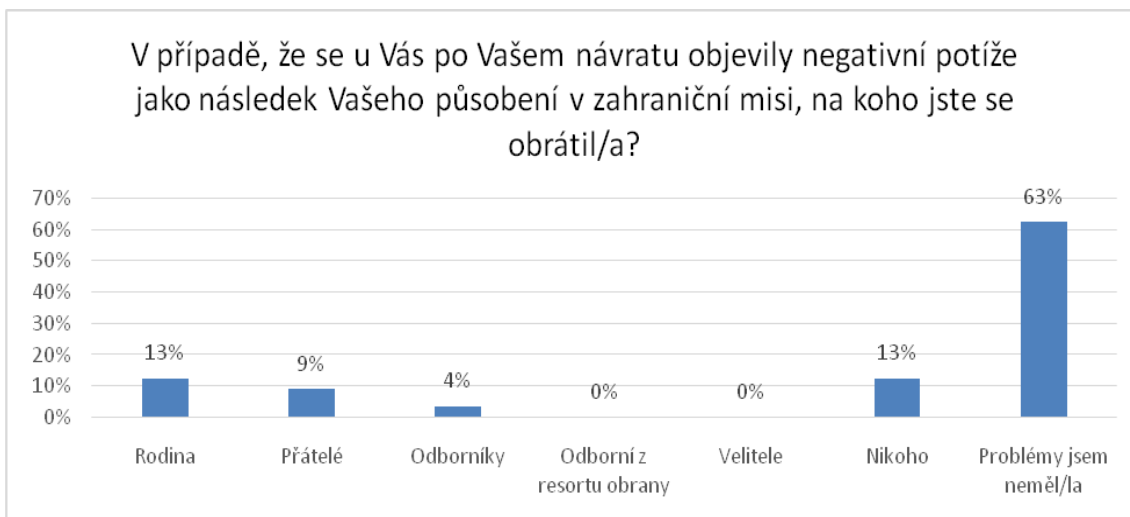
po ní. Běhání se umístilo na druhé nejvíce označené pozici a v průměru se počet respondentů označujících tuto možnost příliš nelišil, jednalo se o 21 – 22 respondentů, což bylo více, než trávení volného času s rodinou, které označilo pouze 12 respondentů (stejný počet před misí i po ní). Graf č 5 zobrazuje, že v průměru se čas trávený před misí a po misi téměř neliší.

Graf 5: Jaký je způsob trávení volného času před misí a po misi?

5.4 Péče o novodobé válečné veterány ze strany Armády České republiky

Na otázku: V případě, že se u Vás po Vašem návratu objevily negativní potíže jako následek Vašeho působení v zahraniční misi, na koho jste se obrátil/a? Žádný z respondentů neuvedl více možností. 35 respondentů, což představuje 63 %, uvedlo možnost, že po návratu žádné problémy nemělo. Jako alarmující vidím stav, že žádný z respondentů nezvolil možnost případné pomoci prostřednictvím odborníků z resortu obrany nebo svého velitele. Respondenti nejčastěji odpověděli, že o pomoc požádali rodinu, přátele nebo dokonce nikoho. Graf č. 6 zobrazuje, na koho se tedy váleční veteráni, u kterých se potíže objevily, obrátili s žádostí o pomoc.

Graf 6: V případě, že se u Vás po Vašem návratu objevily negativní potíže jako následek Vašeho působení v zahraniční misi, na koho jste se obrátil/a?

Pro zodpovězení hypotézy č. 4, jsem v dotazníku stanovila také otázku: Mění se během Vaší účasti na misi péče o Vaši rodinu v sociální oblasti ze strany Armády České republiky? Sociální oblastí se myslí např. pořádání různých setkání pro rodiny a děti účastníků misí, pomoc při řešení různých problémů, které rodina musí řešit. Graf č. 7 ukazuje, že 66 % ze všech respondentů uvedlo, že péče o rodinu během pobytu na zahraniční misi je stejná a nemění se.

Graf 7: Mění se během Vaší účasti na misi péče o Vaši rodinu v sociální oblasti ze strany Armády České republiky?

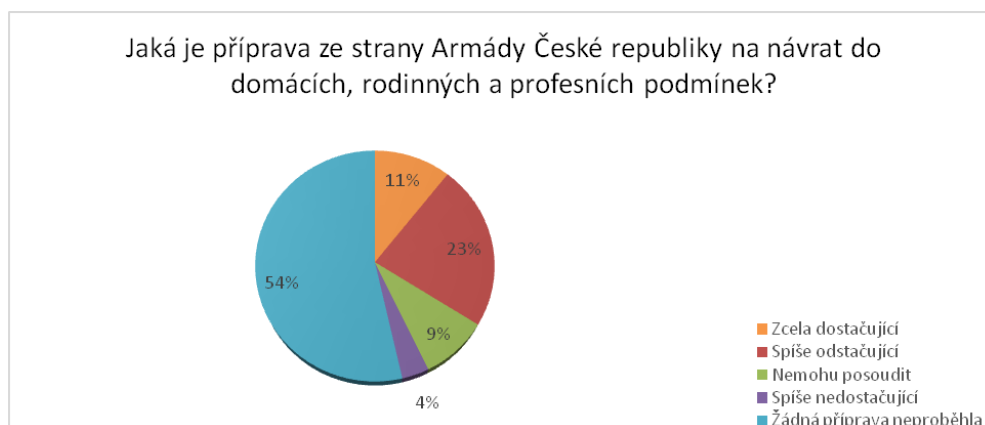
V případě, že respondenti odpovědi ANO, na otázku, zda se mění během účasti na misi péče o jejich rodinu v sociální oblasti ze strany AČR, tak jsem požádala o uvedení, v kterých oblastech se tato změna projevila. Tato otázka byla otevřená, záleželo pouze na

respondentech, jak se rozepíší. Bohužel tento prostor využili pouze dva respondenti, kteří napsali:

„ pořádní setkání s vedoucími pracovníky, osvětlení důvodu proč jsme vysláni, zasílání balíčků“

„ nelze říct komplexně u Armády České republiky, ale u 7. mechanizované brigády probíhá setkávání rodin – spojeno s psychologickou přípravou rodin, mají k dispozici komisi pro rodinu (osvědčilo se v mnoha případech), v případě potíží či problémů lze kontaktovat uvedené pracovníky u útvaru a sehnat pomoc“

Pro přesnější vyhodnocení hypotézy č. 4 jsem stanovila v dotazníku i otázku: Jaká je příprava ze strany armády na návrat do domácích, rodinných a profesních podmínek? Pouze 11 % ze všech respondentů uvedlo přípravu na tento návrat jako dostačující. Přípravu nebylo schopno posoudit 9 % respondentů, 23 % ji považuje za spíše dostačující, 4 % za spíše nedostačující a celých 54 % respondentů přiznalo, že neprobíhá žádná příprava. Pro zřetelnější představu 54 % respondentů představuje 30 účastníků výzkumu. Graf č. 8 zobrazuje procentuální zastoupení, jak to vidí s péčí ze strany Armády České republiky všichni respondenti.

Graf 8: Jaká je příprava ze strany Armády České republiky na návrat do domácích, rodinných a profesních podmínek?

6. Diskuze

V této kapitole se budu zabývat diskuzí nad výsledky výzkumu a také úvahami nad limity výzkumu.

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké sociální dopady má pobyt v zahraniční vojenské misi na novodobé válečné veterány. Výzkumný vzorek tvořili novodobí váleční veteráni, jinými slovy vojáci a vojákyně Armády České republiky, kteří se alespoň jednou zúčastnili zahraniční vojenské mise po dobu nejméně 90 dnů, po roce 1989. Data jsem získala pomocí dotazníků, které byly anonymní. Novodobým válečným veteránům bylo fyzicky rozdáno 63 dotazníků v tištěné podobě, tyto dotazníky vyplnilo 56 účastníků, což představuje návratnost 89 %.

Výsledky výzkumu týkající se hypotézy č. 1, ukázaly, že dle dotázaných válečných veteránek nemá zahraniční mise negativní dopady na vztahy s rodinou a partnery, co se týká mužů, válečných veteránů, partnerský vztah se nezměnil u 30, ke změnám v partnerském vztahu došlo ve 13 případech, z toho v 6 případech k dočasnému a v 7 případech k trvalému zhoršení. Zlepšení, ať už trvalé či dočasné, vztahu přiznalo 8 účastníků. K hypotéze č. 1 jsem měla stanové celkem tři otázky: Změnil se Váš rodinný či partnerský život díky účasti na zahraniční misi? Změnil se po misi Váš rodinný stav? Jak dlouho trvalo odloučení od rodiny v důsledku Vaší nejdelší zahraniční mise? Jsem přesvědčena, že tyto otázky spolu souvisejí. Ve výzkumu se ukázala, že zpravidla muži jsou účastníci zahraničních misí, které trvají 7 – 10 měsíců, ve 4 případech dokonce mise trvala 11 a více měsíců. Tento aspekt může mít právě u mužů negativní dopad na vztahy s rodinou či partnery, který má za následek zhoršení fungování vztahu s partnerem. Hypotéza č. 2 měla ukázat, zda novodobí váleční veteráni mají finanční potíže jako negativní sociální dopad zahraničních misí. Z výzkumu jednoznačně vyplývá, že po této stránce jsou zabezpečeni a nemají finanční potíže. Ve 4 případech účastníci uvedli, že mají hypotéku, nikdo ale neuvědl, že by měl velké finanční potíže. Úkolem hypotézy č. 3 bylo srovnat, jak tráví účastníci výzkumu svůj volný čas před misí a po misi. Pokud tuto hypotézu vyhodnotím, tak v průměru se trávení volného času před misí a po misi příliš neliší, je dobré si povšimnout, že nejvíce účastníků označilo možnost trávení volného času s přáteli, a to jak před misí, tak po misi. Druhou nejčastěji označenou možností bylo trávení času běháním, tuto možnost označilo 21 účastníků před misí a 22 po misi. Po misi

došlo také k vzestupu trávení volného času vzděláváním. Nepatrný pokles jsem zaznamenala u trávení volného času adrenalinovými sporty. Tato skutečnost by mohla být následkem působení v místě se zvýšeným bezpečnostním rizikem, které je spojeno s pobytem na zahraniční vojenské misi, je tedy možné, že již nevyhledávají adrenalin, ale spíše klid. Úkolem hypotézy č. 4 bylo zjistit, zda váleční veteráni vnímají efektivitu péče ze strany Armády České republiky, která by jim měla pomoci při zmírnění sociálních dopadů, jako nedostatečnou. Pro její zjištění jsem stanovila tři otázky: V případě, že se u Vás po Vašem návratu objevily negativní potíže jako následek Vašeho působení v zahraniční misi, na koho jste se obrátil/a? Mění se během Vaší účasti na misi péče o Vaši rodinu v sociální oblasti ze strany Armády České republiky? A jaká je příprava ze strany Armády České republiky na návrat do domácích, rodinných a profesních podmínek? Většina účastníků výzkumu přiznala, že po návratu žádné problémy neměla, bylo jich 63 %, z těch, co ale problémy měli, se žádný z účastníků neobrátil na odbornou pomoc z resortu obrany nebo na svého velitele. Dokonce 54 % účastníků uvedlo, že neprobíhá žádná příprava na návrat do domácích, rodinných a profesních podmínek. Podle většiny účastníků se také nemění péče o rodinu vojáka či vojákyně během pobytu na zahraniční misi. Tato otázka byla otevřená a pouze dva účastníci na ni odpověděli. Zásadní informací je, že vojáci či vojákyně nemají zřejmě důvěru v odbornou pomoc prostřednictvím resortu Ministerstva obrany. Nasvědčuje tomu i fakt, že ani jeden z účastníků výzkumu, tuto možnost neoznačil.

Z výše uvedeného lze říci, že nejvíce je opravdu postižena oblast vztahů mezi novodobými válečnými veterány, jejich partnery a rodinami. Tato skutečnost se potvrdila jak kvantitativním výzkumem, tak kvalitativním výzkumem, na který se odkazují v teoretické části. Tuto skutečnost jsem si ověřovala i osobní komunikací s veterány, které znám. Vztahové problematice se věnují i odborné články, na které odkazují a stejně tak i kniha pana Stehlíka. Co se týká finančního zajištění, vojáci a vojákyně, kteří jsou stále v činné službě, finanční potíže nemají, malé procento má pouze hypotéku, což není nic neobvyklého. V teoretické části jsem upozornila na skutečnost dluhové problematiky u dvou veteránů, které předcházely rozvod, zdravotní potíže, ztráta zaměstnání a v případě jednoho gamblerství. U trávení volného času se výrazné změny neprojevovaly, vzestup byl u trávení času s přáteli a zejména u vzdělání, které je pro karierní postup nevyhnutelné, ať už se týká jazykových kurzů apod. Spoustu času tráví veteráni také běháním, což má

spojitost s každoročním přezkoušením tělesné zdatnosti, které je nevyhnutelné pro výkon profese vojáka z povolání.

6.1 Úvahy nad limity výzkumu

V této kapitole se budu věnovat limitům a nedostatkům svého výzkumu.

Přestože byl proveden předvýzkum, u některých otázek bylo zjevné, že nejsou zcela srozumitelné, například jsem položila otázku: Změnil se Váš rodinný či partnerský život díky účasti na zahraniční misi? Otázku zodpověděli všichni, ale měla jsem k ní i telefonické dotazy typu, že po jedné misi se třeba zhoršil, po druhé byl dobrý nebo lepší. V možnostech chybělo zohlednění, že po každé misi se mohl vztah vyvíjet jinak. Totéž platilo u otázky: Změnil se po misi Váš rodinný život? V mnohých případech se třeba po první misi stav nezměnil, za to po druhé se třeba vojáci rozvedli. I zde chybělo v možnostech zohlednění této skutečnosti. Ne všichni, kteří se zúčastnili předvýzkumu, měli tuto životní zkušenost, proto tyto dvě otázky nebyly zcela přesně položeny. Zpětně jsem si uvědomila, že jsem v otázkách přesně nevymezila sociální oblast, ne každý je znalý této problematiky z pohledu sociální práce, myslím, že i tato skutečnost mohla ovlivnit otevřené odpovědi na otázku: Mění se během Vaší účasti na misi péče o Vaši rodinu v sociální oblasti ze strany Armády České republiky? Do závorky k otázce jsem sice stručně uvedla oblasti, ale nebyly přesné, například při řešení různých problémů, které rodina musí řešit, tyto problémy jsem mohla blíže specifikovat ve vztahu k sociální práci.

Limitem byl pro mne i výzkumný vzorek, který jsem si pro zpracování celé práce a jejího tématu zvolila. Předpokládala jsem velké množství dotazníků z různých útvarů, které získám prostřednictvím toho, že v resortu obrany pracuji, za pomoci přátel a také za pomoci vojenských kaplanů, které jsem oslovila. Všechny tyto předpoklady selhaly. Tato část, o které jsem si na počátku myslela, že bude nejsnadnější, se nakonec ukázala jako velmi obtížná. Nejvíce mne překvapilo, že nikdo z oslovených vojenských kaplanů se neozval, zřejmě jsem nezvolila nejlepší způsob oslovení. Prostřednictvím emailu jsem je oslovila s prosbou o pomoc a s žádostí, kdyby mi každý z nich mohl nechat vyplnit 10 dotazníků. Bohužel tato prosba proběhla bez odezvy, bohužel jsem ale neměla dostatek času na osobní kontakt s jednotlivými kaplany. V tomto výzkumu se mi potvrdilo, že je lepší osobní kontakt, oslovený respondent má většinou problém odmítnout člověka tváří v tvář. Nakonec se mi naskytla možnost dotazníky rozdávat právě tváří v tvář a ochotu

účastnit se tohoto výzkumu projevili příslušníci Hlavního velitelství vojenské policie Praha. V tomto případě se z 63 rozdaných dotazníků vrátilo 56. Od ostatní populace novodobých válečných veteránů se liší právě příslušností k Vojenské polici a zejména úkoly, které příslušníci plní na zahraničních misích. V současné době působí Vojenská policie v Afghánistánu, Iráku, na Sinajském poloostrově a ve strukturách NATO (Severoatlantická aliance).²⁶ Váleční veteráni jsou bezpochyby ve většině útvarů Armády České republiky, bohužel se mi nepodařilo získat respondenty z jiných útvarů.

Zajímavým námětem by bylo prostřednictvím kvantitativního šetření zkoumat vzorek novodobých válečných veteránů, kteří již ovšem nejsou v činné službě. Zde se dá předpokládat, že by sociální dopady mohly být zřetelnější zejména z pohledu zaměstnání, které je pro mnohé vojáky či vojákyně po ukončení služebního poměru obtížné najít. Na druhou stranu by bylo velkým limitem tohoto výzkumu získat dostatečný počet účastníků, protože nikdo z resortu obrany, konkrétně Odbor pro válečné veterány, nemůže poskytnout jména novodobých válečných veteránů, kteří již nejsou v aktivní službě. Pro tento výzkumný vzorek by bylo lepší zvolit metodu kvalitativního výzkumu, která je sice časově a mnohdy finančně náročnější z důvodu cestování za veterány, ale nebylo by tak obtížné získat dostatečný počet respondentů.

Větší pozornost by si ale zasloužil výzkum, který by se zabýval skutečností, proč novodobí veteráni nemají důvěru v odbornou pomoc, která je jim nabízená prostřednictvím resortu nebo svého velitele, který mnohdy supluje funkci sociálního pracovníka. Ovšem i zde vidím pro kvantitativní výzkum limit v nedostatku účastníků.

²⁶ ARMY: Vojenská policie: Úkoly a působnost. [on-line] cit. 2019-03-12 Dostupné z <http://www.vp.army.cz/ukoly-pusobnost>

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na sociální dopady, se kterými se potýkají novodobí váleční veteráni. Cílem práce bylo zjistit, jaké sociální dopady má pobyt v zahraniční vojenské misi na novodobé válečné veterány. Výzkumný vzorek tvořili novodobí váleční veteráni (vojáci a vojákyně z povolání, kteří se alespoň jednou účastnili zahraniční vojenské mise v délce minimálně 90 dnů nepřetržitě po roce 1989). Výzkum byl realizován prostřednictvím anonymního dotazníku, všichni novodobí váleční veteráni, kteří se výzkumu zúčastnili, byli příslušníky Hlavního velitelství vojenské policie Praha. Vzhledem ke skutečnosti, že výzkumu se účastnily pouze 4 ženy, nelze tento vzorek považovat za dostačující k razantním závěrům.

Dle zjištěných výsledků, se novodobí váleční veteráni nepotýkají s výraznými sociálními dopady, pouze oblast partnerských a rodinných vztahů, ve které se projeví největší změny zejména u mužů, kteří častěji přiznali, že se partnerský či rodinný vztah zhoršil nebo dokonce rozpadl. Souvislost s tímto faktem vidím ve skutečnosti, že muži se zúčastňují častěji zahraničních misí, které trvají déle než 6 měsíců na rozdíl od žen, které spíše tráví v zahraniční misi 4 až 6 měsíců. Další vliv na skutečnost zhoršení či rozpadu vztahů může mít i fakt, že dle pohledu samotných novodobých válečných veteránů neprobíhá ze strany Armády České republiky příprava na návrat do domácích, rodinných a profesních podmínek tak, aby docházelo ke zmírňování těchto případných negativních dopadů na oblast vztahů, která se jeví jako nejcitlivější oblast zasažena pobytem v zahraniční vojenské misi a s tím spojené odloučení.

Cíl práce byl naplněn, z kvantitativního výzkumu se ukázalo, že novodobí váleční veteráni pociťují největší sociální dopady v oblasti partnerských či rodinných vztahů, často dojde ke zhoršení jejich fungování případně k úplnému rozpadu.

Řešením ze strany armády by mohlo být ve spolupráci s civilními organizacemi zprostředkovat novodobým válečným veteránům pomoc prostřednictvím rodinné terapie či skupinové terapie. Vhodným prostředím by mohla být Komunitní centra pro válečné veterány, o jejichž vzniku se v posledních dnech v rámci resortu ministerstva obrany hovoří. Zde by se mohli setkávat jak váleční veteráni, tak jejich partneři či rodinní příslušníci, kteří se potýkají s podobnými či stejnými problémy, mohly by si vzájemně předávat zkušenosti a názory, spojovalo by je členství k dané komunitě. V současné době

existuje v České republice pouze jedno takovéto komunitní centrum, a to v Brně. V letošním roce by mělo být další komunitní centrum pro válečné veterány otevřeno v Olomouci.

Seznam literatury

1. BAŠTECKÁ, Bohumila. 2005. *Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy*. Praha: Grada Publishing, ISBN 9788024707082.
2. DISMAN, Miroslav. 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, ISBN 80-246-0139-7.
3. ERBANOVÁ, Iveta. 2010. *Vliv deregulace nájemného na trh s byty*. Brno (diplomová práce) Univerzita Masarykova, Ekonomicko-správní fakulta.
4. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozš. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 97-880-2475-046-0.
5. HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, ISBN 8073670402.
6. CHLOUPKOVÁ, Soňa. 2013. *Jednání se zájemcem o službu sociální péče od A do Z*. Praha: Grada Publishing, a. s.. ISBN 978-80-247-4678-4.
7. JANEBOVÁ, Radka. 2014. *Teorie a metody sociální práce - reflexivní přístup*. Hradec Králové: Gaudeamus, ISBN 978-80-7435-374-1.
8. KOKAISL, Petr. 2007. *Základy antropologie*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, ISBN 978-80-213-1722-2.
9. KREBS, Vojtěch a kolektiv. 2015. *Sociální politika, 6., přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, ISBN 978-80-7478-921-2.
10. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. 2013. *Psychologie pocitů štěstí: současný stav poznání*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4436-0.
11. KUZNÍKOVÁ, Iva. 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví*. Praha: Grada Publishing a. s., ISBN 978-80-247-7067-3.
12. LAŠTOVKOVÁ, Jitka, BRNULA Peter. 2017. *Sociální práce v armádě – možnosti a výzvy v českém prostoru*. Vojenské rozhledy, č. 1, s. 41-51. ISSN 1210-3292
13. MÁLEK, Tomáš, Karel KLINOVSÝ, Petr FIALA, et al. *Ten druhý život*. Brno:
14. OPTIO CZ, s.r.o., ve spolupráci s Komunitním centrem pro válečné veterány při Vojenské nemocnici Brno, 2017. ISBN 978-80-88011-01-9.
15. MATOUŠEK O. a kol. 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. r. o.. ISBN 978-80-262-0366-7.

16. MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, ISBN 80-7367-002-X.
17. MATOUŠEK, Oldřich. 2012. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0211-0.
18. MATOUŠEK, Oldřich. 2008. *Slovník sociální práce*. Vydání 2. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-368-0.
19. MIOVSKÝ, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, Psyché (Grada Publishing). ISBN 978-80-247-1362-5
20. NAVRÁTIL, Pavel. 2000. *Úvod do teorií a metod sociální práce*. Brno: Marek Zeman,
21. NAVRÁTIL, Pavel. 2001 *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, ISBN 80-903070-0-0.
22. NAVRÁTIL, Pavel a Libor MUSIL. 2010. *Posouzení životní situace klienta - jak na to!*. *Sociální práce/Sociálna práca*. č. 1, s. 118-121. ISSN 1213-6204.
23. NAVRÁTIL, Pavel a Radka JANEBOVÁ. 2010 *Reflexivita v posuzování životní situace klientek a klientů sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, ISBN 978-80-7435-038-2.
24. ODBOR PRO VÁLEČNÉ VETERÁNY, .Legislativa a právní normy. Veterani.army.cz [online]. [Cit.2019-02-07].
25. PUNCH, Keith. 2008. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-381-9.
26. OPTIO CZ, s. r. o., ve spolupráci s Komunitním centrem pro válečné veterány při Vojenské nemocnici Brno, s podporou Ministerstva obrany ČR a Armády ČR, 2017, GRASPO CZ, ISBN 978-80-88011-01-9
27. SIEGEL, Zbyněk.. 2012. *Jak hledat a najít zaměstnání: rady a tipy pro uchazeče*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4407-0.
28. SLAMĚNÍK, Ivan. 2011. *Emoce a interpersonální vztahy*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 978-80-2473-311-1.
29. STEHLÍK, Pavel. 2017. *Já, voják v Afghánistánu: vzpomínky českých veteránů*. Brno: CPress, ISBN 978-80-264-1431-5.
30. SYROVÝ, Petr. TYL, Tomáš. 2011. *Osobní finance, řízení financí pro každého*, Praha: Graga, ISBN 978-80-247-3813-0
31. ŠPATENKOVÁ, Naděžda. 2004. *Krize: Psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada Publishing, ISBN 978 80 247 6187 9

32. ŠPATENKOVÁ, Naděžda, kolektiv. 2017. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 9788024753270.
33. ŠTROBL DANIEL, psycholog-psychoterapeut, Kutná Hora. Publikace. Štrobl Daniel, Publikace.[online]. “ Daniel Štrobl [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z <http://strobl.kvalitne.cz/publikace.htm>
34. VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. 2008. *Sociální psychologie. 2., přeprac. a rozš. vyd.* Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 9788024714288.
35. WALKER, Ian. 2013. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada, Z pohledu psychologie. ISBN 9788024739205
36. ŽIDLÍK, František. 2016. *Subjektivně vnímané potřeby postmoderních válečných veteránů v oblasti sociální práce*. Ústí nad Labem (bakalářská práce). Univerzita J. E. Purkyně, Fakulta sociálně ekonomická.
37. ZACPALOVÁ, Pavla. 2012. *Vliv pobytu v zahraniční vojenské misi na osobní život vojáků*. Brno (magisterská diplomová práce). Masarykova univerzita, Filozofická fakulta
38. DVOŘÁKOVÁ, Jana. 2016. *Péče o vojáky po návratu ze zahraniční operace*. Olomouc (bakalářská práce). Univerzita Palackého. Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské výchovy.
39. Ministerstvo obrany: Informace. Army.cz [online]. [Cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi>
40. Ministerstvo obrany: Veteráni, Army.cz [on-line]. [Cit. 2019-02-21] Dostupné z http://www.veterani.army.cz/sites/veterani.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/koncepce_pece_o_valecne_veterany_v_letech_2017_-_2021.pdf
41. Duchovní služba Armády České republiky: kaplani.army.cz [on-line]. [Cit. 2019-02-28] Dostupné z <http://www.kaplani.army.cz/>
42. Zákon o válečných veteránech. Zákon č. 170/2002 Sb. v účinném znění ke dni 1. 1. 2015
43. Zákon o vojácích z povolání. Zákon č. 221/1999 Sb. v účinném znění ke dni 1. 10. 2018

Seznam grafů a obrázků

Graf 1 Změnil se Váš rodinný či partnerský život díky účasti na zahraniční misi?	24
Graf 2: Změnil se po misi Váš rodinný stav?	25
Graf 3: Jak dlouho trvalo odloučení od rodiny v důsledku Vaší nejdelší zahraniční mise? 25	
Graf 4: Máte finanční potíže?	26
Graf 5: Jaký je způsob trávení volného času před misí a po misi?.....	27
Graf 6: V případě, že se u Vás po Vašem návratu objevily negativní potíže jako následek Vašeho působení v zahraniční misi, na koho jste se obrátil/a?	28
Graf 7: Mění se během Vaší účasti na misi péče o Vaši rodinu v sociální oblasti ze strany Armády České republiky?	28
Graf 8: Jaká je příprava ze strany Armády České republiky na návrat do domácích, rodinných a profesních podmínek?.....	29

Příloha 1: Dotazník

Vážený pane, vážená paní,

jmenuji se Pavlína Jelenovičová (jelenovicovap@army.cz), jsem studentka kombinovaného studia Univerzity Palackého Olomouc, oboru Sociální práce. Dovoluji si Vás oslovit a požádat Vás o zodpovězení otázek v dotazníku, jehož cílem je zjistit, s jakými problémy se potýkají váleční veteráni po návratu ze zahraniční vojenské mise. Problémy, na které se dotazník ptá, zahrnují oblast bydlení, zaměstnání, rodiny a vztahů, volného času a sebepojetí. Budu ráda, pokud si najdete čas a dotazník mi vyplníte. Dotazník je anonymní a údaje, které v něm budou získány, budou sloužit pouze pro účely tohoto výzkumného šetření.

Děkuji za Váš čas, ochotu spolupracovat a upřímné odpovědi.

1. Jaké je vaše pohlaví?

- a) muž
- b) žena

2. Jaký je Váš rodinný stav?

- a) svobodný/á
- b) ženatý/vdaná
- c) rozvedený/á
- d) žiji s druhem/družkou
- e) ovdovělý/ovdovělá

3. Máte děti?

- a) ano
- b) ne

4. Jste stále v činné službě v AČR?

- a) ano
- b) ne

5. Jaká je Vaše hodnost?

uved'te:.....

6. Kolik let máte odslouženo v AČR?

- a) 1-5
- b) 6-10
- c) 11-15
- d) 16 -20
- e) 21 a více

7. Kolika zahraničních misí jste se zúčastnil/a?

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) více

8. Opouštěl/a jste při plnění úkolů na zahraniční misi bezpečí základny?

- a) ano
- b) ne

9. Je Váš manžel/manželka, partner/partnerka ve služebním poměru AČR nebo zaměstnancem Ministerstva obrany (MO)?

- a) ano, je voják/vojákyň z povolání
- b) ano, je občanský zaměstnanec
- c) ne, nežijí v partnerském vztahu
- d) ne, není zaměstnancem MO

10. Změnil se Váš rodinný či partnerský život díky účasti na zahraniční misi?

- a) Ano – dočasně se zlepšil
- b) Ano – trvale se zlepšil
- c) Ano – dočasně se zhoršil
- d) Ano – trvale se zhoršil
- e) Ano – našel jsem následně partnera/partnerku

f) Ne – nezměnil se

11. Změnil se po misi Váš rodinný stav?

- a) Ne, můj rodinný stav se nezměnil
- b) Ano, rozvedl/a jsem se
- c) Ano, rozešli jsme se
- d) Ano, seznámil/a jsem se s partnerem

12. Jak dlouho trvalo odloučení od rodiny v důsledku Vaší nejdelší zahraniční mise?

- a) 1 – 3 měsíce
- b) 4 – 6 měsíců
- c) 7 – 10 měsíců
- d) 11 a více měsíců

13. Má dle Vás pobyt na zahraniční vojenské misi vliv na kvalitu partnerského vztahu?

- a) Ano, značný
- b) Ne zásadní
- c) Žádný
- d) Jiný vypište

14. Očekával/a jste nějaké změny ve svém životě po návratu ze zahraniční vojenské mise?

- a) Zlepšení vztahů
- b) Zlepšení finanční situace
- c) Vztahové problémy
- d) Rozvod (rozchod)
- e) Jiné (uved'te co)
.....
- f) Žádnou výraznou změnu neočekával/a

15. V případě, že se u Vás po Vašem návratu objevily nějaké negativní potíže jako následek Vašeho působení v zahraniční misi, na koho jste se obrátil/a?

- a) svou rodinu (partnera/partnerku)
- b) své přátele

- c) odborníky z civilního sektoru
- d) odborníky z resortu obrany
- e) svého velitele
- f) někoho jiného (uved'te koho)
- g) nikoho
- h) žádné problémy jsem neměl/a

16. Pokud máte dítě/děti, jaký měl dle Vás vliv pobyt v zahraniční vojenské misi na Váš vztah s dítětem/děti?

- a) nemohu posoudit, před odjezdem nebylo narozené
- b) nemohu posoudit, po návratu bylo příliš malé
- c) dítě/děti mám starší, bylo potřeba vztah oživit, zvykat si na sebe
- d) vztah s dítětem/děti jsme navázali tam, kde jsme skončili

17. Mění se během Vaši účasti na misi péče o Vaši rodinu v sociální oblasti ze strany AČR? *(sociální oblastí se myslí, např. pořádání různých setkání pro rodiny a děti účastníků misí, pomoc při řešení různých problémů, které rodina musí řešit...)*

- a) ano
- b) ne, je stejná
- c) nemohu posoudit

Pokud jste na otázku č. 17 odpověděl/a ANO, vyplňte prosím následující otázku.

18. V jakých oblastech se tato změna projevila?

.....

.....

.....

.....

19. Objevily se po návratu ze zahraniční mise problémy s obnovením Vašich přátelských vztahů?

- a) Ne, neobjevily se žádné problémy
- b) Ne, žádné zásadní problémy

- c) Ano, značné problémy
- d) případně jaké?.....

20. V jakém typu bydlení žijete?

- a) ve vlastním bytě či domě
- b) v nájmu
- c) na vojenské ubytovně
- d) bydlím jinde, prosím specifikujte.....

21. Máte finanční potíže?

- a) Ne, nemám žádné finanční potíže
- b) Ano, mám menší dluhy
- c) Ano, mám velké finanční potíže
- d) Pakliže máte dluhy, jak vznikly?.....

.....

22. Příjem z mise je krátkodobý, dostal/a jste se skrze investice do finančních potíží?

Pokud ano, prosím specifikujte. *Např. díky krátkodobě vyššímu příjmu jste si nastavil/a příliš vysoké splátky hypotéky, které byly časem neúnosné apod.*

- a) Ne, nemám finanční potíže
- b) Ano, mám problémy s bydlením
- c) Ano, mám insolvenci
- d) Ano, žiji od výplaty k výplatě
- e) ano, uveďte:.....

23. Jak jste trávil/a volný čas před misí?

- a) běhání
- b) kolektivní sporty
- c) četba
- d) rybaření
- e) adrenalinové sporty
- f) vzděláváním
- g) trávením volného času s přáteli
- h) jiné, prosím uveďte?.....

24. Jak jste trávil/a volný čas po návratu z mise?

- a) Běhání
- b) Kolektivní sporty
- c) Četba
- d) Rybaření
- e) Adrenalinové sporty
- f) Vzděláváním
- g) Trávením volného času s přáteli
- h) Jiné, prosím uveďte?.....

25. Jaká je příprava ze strany armády na návrat do domácích, rodinných a profesních podmínek?

- a) Zcela dostačující
- b) Spíše dostačující
- c) Nemohu posoudit
- d) Spíše nedostačující (uveďte proč?)
- e) Rozhodně nedostačující (uveďte proč?)
- f) Žádná příprava neproběhla

26. Ze strany Vaší rodiny jste po dobu mise cítil/a?

- a) Plnou podporu
- b) Hrdost na Vás
- c) Obavu o Vaše zdraví
- d) Nezájem
- e) Nejistotu způsobenou Vaší nepřítomností
- f) Zlost na Vás z důvodů Vašeho odjezdu
- g) Jiný postoj (uveďte jaký?).....
- h) Nemohu posoudit

27. Jste hrdý/á na to, že jste válečným veteránem/válečnou veteránkou?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne

- d) rozhodně ne
- e) nevnímám, se jako válečný veterán

28. Přijmul/a byste další nabídku na účast v zahraniční misi?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím
- d) uveďte

případně důvod.....

Pokud si myslíte, že chybí dotazy zaměřené na důležité aspekty Vašeho zaměstnání, osobního a rodinného života, zde je prostor určený pro Vás: